

La desbocada força dels cavalls

El mallorquí Baltasar Porcel (1937-2009) va ser periodista, crític literari i està considerat un dels millors novel·listes de la segona meitat del XX

Imaginació incontenible, ambició literària desaforada, sensualitat transgressora, barroquisme plàstic, de llengua, d'històries..., enlluernador, fascinator com el d'unes noves mil i una nits

Libres

L'obra narrativa de Baltasar Porcel, una de les més ambiciosos i singulars del nostre segle XX, té com a centre Andratx i, més concretament, can Bolei, al barri mariner de Sant Telm. Es pot dir que sense aquest reclau de la Serra de Tramuntana res en l'obra porceliana hauria estat igual. És dels espais que s'haurien de declarar d'interès públic i preservar-lo en la mesura del possible en l'estat en què el va deixar l'escriptor. La casa vella, amb la sala de la fogaina on passa tota l'acció de *Les primaveres i les tardors*, amb la cisterna, l'emparat, el rellotge de la Paret...: "La ventada de llebeig sacsava la nit, ample rugit intermitent, els arbres un invisible espasme. I a la foganya regolfava, retornava llavors el fum i s'escampava en tumultuoses bafarades, la vasta sala convertida en una remoguda massa d'espais sobtadament diàfans i d'altres de nebulosa inconcreció." *Les primaveres i les tardors* és un devessall d'històries i personatges que inunden el temps que fuig, emulant el magne *Decameró*. *Les primaveres i les tardors* amb què el mite d'Andratx torna a prendre embranzida fins a reconèixer-se plenament i pletòrica a *El cor del senglar*. Un mite que es reconverteix en un producte intel·lectual i abstracte i que, en paraules de Joaquim Molas, desdobra en dos universos antagonics i complementaris per expandir-se: en Orlandis, un dels topònims d'Andratx, que simbolitza les forces cristianes, racionals i històriques, i en Pula, plasmació de les paganes, màgiques i prehistòriques.

I la casa nova, construïda sobre unes ruïnes ja existents, amb estructura es-

glaonada sobre el penyal, en què l'escriptor, fugint del brogit urbà, es retirava per redactar les novel·les de maduresa. De fet, la casa és l'origen de la Casa Fonda, "enfonyada entre el rocam, mig cova i mig fortalesa...", que després passa a dir-se La Bella Casa i Les Cases Velles a mesura que les històries creixen en ambició mitificadora.

Els mesos d'estiu de la seva infantesa passats en aquest entorn natural van formar l'entramat del que després esdevindria el món mític d'Andratx. Tot comen-

Andratx va esdevenir un espai mític a la seva obra

çà amb un *Solnegre*, de fet, un Sol que presidia i presideix el llindar de l'antic ajuntament, que esdevingué negre per dotar la història d'una al·legoria tràgica.

Ben aviat, però, l'incontrolable poder imaginatiu porcelià el portarà per uns viaranys desbordants. De fet, en l'inici el sol havia estat un estel betlèmic, que després fou un sol amb dotze rajos. I així no se sabrà si primer fou la nissaga o el poble. L'autor es decanta per la nissaga, de tal manera que l'estel es lliga amb el Reis Mags i, més concretament, amb en Baltasar, un descendent del qual arribarà a la casa Fonda amb el nom de Serral de l'Alba. I s'encreua amb "els senglars mítics i

possiblement reals que havien arribat amb aquell Porcell corsari provençal". Un Porcell que el cronista Muntaner cita com a valent i volenterós almogàver.

Imaginació incontenible, ambició literària desaforada, sensualitat transgressora, barroquisme plàstic, de llengua, d'històries..., enlluernador, fascinator com el d'unes noves mil i una nits. Perquè, s'ha dit, Porcel no és autor de novel·les, sinó que "sempre escriu seqüències de la mateixa novel·la".

Can Bolei, per on, segons tradició familiar, el rei en Jaume va passar després de desembarcar a sa Palomera, paradigma, doncs, de singularitat, de nissaga escollida. On escriu *Els condemnats* i moltes de les seves millors històries, entre la sala i dalt de l'estudi mirador: "Escriu a la

D'esquerra a dreta i de dalt a baix: sa Dragonera vista des de la Trapa; la foganya; el molí de sa Planeta; la casa familiar es Plantaneu; can Bolei; i la cala En Basset, niu del contraban
L. SOLDEVILA

llum del gresol, avançada la nit. Davalla de la muntanya un vent intermitent, de poc cos, que remou el fullatge dels pins, les branques dels ametllers i omple la petita vall –tancada com una ferradura– de remors exuberants i imprecises que romanen suspeses en l'aire, invisibles, com el ressò d'alguna catàstrofe llunyana. Allí, ben cert, van començar a cavalcar els cavalls cap a la fosca que tindran el seu esclat en la novel·la acabada a la casa de Vallvidrera, amb totes les constel·lacions lumíniques de Barcelona als seus peus.

Can Bolei, epicentre de tot, de topants que no fan res més que engruixir la intensitat mítica de la seva obra. La mítica cala Llamp, avui empudegada d'urbanitzacions; la placeta de la Pau, niu familiar, primera biblioteca i mirador privilegiat

Can Bolei és l'epicentre de l'univers porcelià

dels topants andritxols; la tètrica vall de les Forques, amb regusts inquisitorials; sa Coma Freda i sa Coma Calenta, amb el vaivé de les bubotes que sorgien dels relats de la padrina; Port d'Andratx, amb el passat del padrí vell que havia anat a Cuba; la Trapa, monestir entotsolat, sensacional emmarcament de les històries més atroces de *Cavalls*; sa Dragonera, sempre

amb la seva imponent presència de perfil animal; les múltiples i obsessives bubotes a punt de fressar camins pels penya-segats de cala En Basset o de sa Punta Blanca...

D'Heràclit a Karl R. Popper passant per Mao Zedong: tot un gran periple vital i intel·lectual. De la iniciàtica *Les Illes, encantades*: "... aquí a Sant Telm, on ara escric, sol davant el paisatge solitari, sovint he sentit emocionadament el pas d'un déu antic, jove i cordial, un alè que s'esfumava entre els arbres i cap a la llum...", a la desbordant *Mediterrània. Onatges tumultuosos*: "Obro una ampolla de vi blanc de clàssica gravidesa. Tinc un pa cruixent. Sóc prop de moments feliços. Sí, sóc part del tot que és i serà. De la Mediterrània." *